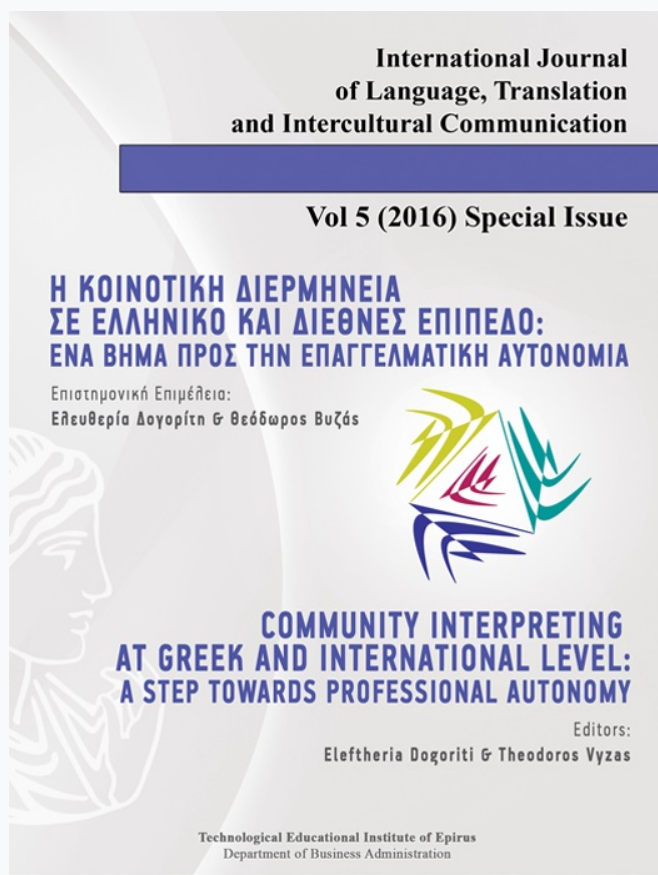

International Journal of Language, Translation and Intercultural Communication

Vol 5 (2016)

Community Interpreting at Greek and International Level: A Step Towards Professional Autonomy

Προσφυγικές/μεταναστευτικές ροές και
διαμεσολαβητική χρήση της γλώσσας.

Frideriki Batsalia, Eleni Sella

doi: [10.12681/ijltic.10652](https://doi.org/10.12681/ijltic.10652)

Copyright © 2016, Frideriki Batsalia, Eleni Sella

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

To cite this article:

Batsalia, F., & Sella, E. (2016). Προσφυγικές/μεταναστευτικές ροές και διαμεσολαβητική χρήση της γλώσσας. *International Journal of Language, Translation and Intercultural Communication*, 5, 30–41. <https://doi.org/10.12681/ijltic.10652>

Προσφυγικές/μεταναστευτικές ροές και διαμεσολαβητική χρήση της γλώσσας.

Φρειδερίκη Μπατσαλιά

E.K.Π.Α.

fbatsal@gs.uoa.gr

Ελένη Σελλά

E.K.Π.Α.

elesella@turkmas.uoa.gr

Περίληψη

Οι αυξημένες μεταναστευτικές/προσφυγικές ροές προς τη χώρα μας προκάλεσαν, μεταξύ άλλων, και αυξημένες ανάγκες διευκόλυνσης της επικοινωνίας μεταξύ των ατόμων αυτών και των εκπροσώπων κρατικών, κοινωνικών ή/και μη-κυβερνητικών δομών και φορέων. Η έλλειψη επαρκούς αριθμού επαγγελματιών μεταφραστών και διερμηνέων για την παροχή αυτών των υπηρεσιών, οδήγησε στην αξιοποίηση ατόμων που διαθέτουν γνώση γλώσσας ή γλωσσών που ομιλούν οι μετανάστες/πρόσφυγες.

Με αφετηρία τη θεωρητική αναφορά στα διάφορα είδη χρήσης της γλώσσας και τις ποικίλες χρήσεις του όρου 'γλωσσική διαμεσολάβηση', διερευνώνται από γλωσσολογική και μεταφρασεολογική σκοπιά οι όροι «γλωσσική διαμεσολάβηση» και «γλωσσικοί διαμεσολαβητές» και αποτυπώνονται οι διαφορές μεταξύ της ανεπίσημης, καθημερινής διαγλωσσικής συναλλαγής (στην οποία, μεταξύ άλλων, αποβλέπει η διδασκαλία ξένης γλώσσας εντός σχολικού περιβάλλοντος), της μετάφρασης και διερμηνείας (η οποία απαιτεί εξειδικευμένες γνώσεις και δεξιότητες, πέραν της άριστης γλωσσομάθειας) και της διαγλωσσικής δράσης, η οποία επιτελείται κατά την επικοινωνία μεταξύ μεταναστών/προσφύγων και κρατικών ή/και κυβερνητικών δομών και φορέων.

Λέξεις-κλειδιά: Διαμεσολαβητές, Μετανάστες/Πρόσφυγες, Διαμεσολαβητική χρήση της γλώσσας, γλωσσομάθεια, εκπαίδευση γλωσσομαθών

1. Θεωρητικό πλαίσιο και ορισμοί

Θεωρητική μας αφετηρία είναι η θέση ότι οι έννοιες δεν αναπτύσσονται εν κενώ, δεν συνιστούν εγγενείς ιδιότητες της γλώσσας. Αντίθετα, τα νοήματα προκύπτουν όταν οι χρήστες της γλώσσας ακούν, διαβάζουν, μιλούν ή γράφουν, όταν δηλαδή χρησιμοποιούν τη γλώσσα για συγκεκριμένο επικοινωνιακό σκοπό εντός συγκεκριμένου κοινωνικού πλαισίου.

Προκειμένου, λοιπόν, να προβούμε σε μια πρώτη διερεύνηση και αποσαφήνιση των όρων αυτών, θα αναφερθούμε στα διάφορα είδη χρήσης της γλώσσας, και στις βασικές παραμέτρους των πράξεων λόγου.

1.1 Είδη χρήσης της γλώσσας

Ως προς τα διάφορα είδη χρήσεων της γλώσσας, διακρίνουμε¹:

- πληροφοριακή (πρόσληψη, αξιοποίηση ή/και μετάδοση πληροφοριών),

¹ Συμβούλιο για την Πολιτιστική Συνεργασία, Επιτροπή Παιδείας, Τμήμα Σύγχρονων Γλωσσών (2001). *Κοινό Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Αναφοράς για τη γλώσσα: εκμάθηση, διδασκαλία, αξιολόγηση*, Στρασβούργο, Κεφάλαιο 4.

- διαπροσωπική (σύναψη, διατήρηση ή/και διακοπή κοινωνικής επαφής, όπως και συμμετοχή σε κοινωνικές περιστάσεις),
- δημιουργική (παραγωγή λόγου με τρόπο πρωτότυπο, ο οποίος αποτυπώνει προσωπικές επιλογές ή/και στάσεις του χρήστη) και
- διαμεσολαβητική, όπου διακρίνουμε:
 - ο απόδοση σε άλλη γλώσσα ενός νοήματος, μιας πληροφορίας ή έννοιας που εκφράστηκε σε μια συγκεκριμένη γλώσσα,
 - ο μετάδοση νοημάτων που εκφράζονται μέσω μιας γλωσσικής ποικιλίας ή υφολογικής εκδοχής με επιλογή άλλης γλωσσικής ποικιλίας ή υφολογικής εκδοχής,
 - ο προφορική ή γραπτή απόδοση νοήματος ή πληροφορίας που αποτυπώθηκε με τη μορφή εικόνας, σχεδιαγράμματος, πίνακα, και αντίστροφα, δηλαδή μετατροπή σε εικόνα, σχεδιάγραμμα ή πίνακα πληροφοριών που περιλαμβάνονται σε κείμενο, καθώς και
 - ο μετάδοση νοημάτων που εκφράζονται μέσω ενός κώδικα ή καναλιού επικοινωνίας με άλλον κώδικα επικοινωνίας ή άλλο κανάλι (π.χ. αποκρυπτογράφηση σημάτων του στρατού ή απομαγνητοφώνηση ομιλίας).

Δεν θα εστιάσουμε την προσοχή μας στις τρεις τελευταίες υποκατηγορίες, δηλαδή την εκφορά νοημάτων μέσω άλλης γλωσσικής ποικιλίας ή υφολογικής εκδοχής, την λεκτική απόδοση εικόνας ή σχεδιαγράμματος, και την αλλαγή κώδικα ή καναλιού επικοινωνίας.

Η υποκατηγορία η οποία μας ενδιαφέρει είναι η απόδοση σε άλλη γλώσσα ενός νοήματος, μιας πληροφορίας ή έννοιας που εκφράστηκε σε μια συγκεκριμένη γλώσσα και αυτό, διότι σε αυτήν την υποκατηγορία κατατάσσεται η επικοινωνία μεταξύ προσφύγων/μεταναστών και κρατικών αρχών, εκπροσώπων κοινωνικών δομών ή φορέων, δεδομένου ότι – όπως εκθέτουμε κατωτέρω αναλυτικώς – ο επικοινωνιακός σκοπός και των δύο πλευρών δεν έγκειται στην πιστή απόδοση των εκφερομένων μηνυμάτων (όπως λ.χ. κατά την μέσω διερμηνέων επικοινωνία, αλλά αποβλέπει στην μετάδοση των απαραίτητων εκείνων πληροφοριών, ώστε να γίνει αντιληπτός ο εκάστοτε συγκεκριμένος επικοινωνιακός στόχος (λ.χ. πού και πώς θα γίνει η καταγραφή των στοιχείων των προσφύγων/μεταναστών).

1.2 Οι ποικίλες χρήσεις του όρου ‘γλωσσική διαμεσολάβηση’

Μέχρι περίπου το 1980, η βιβλιογραφία αναφερόταν με τον όρο ‘γλωσσική διαμεσολάβηση’² αποκλειστικά στη Μετάφραση και τη Διερμηνεία (Prunk, 2007: 15).

Σήμερα, όμως, ο όρος αυτός περιλαμβάνει και άλλες γλωσσικές δραστηριότητες, οπότε οφείλουμε να διευκρινίσουμε το σημασιολογικό του πεδίο, ώστε να είναι κατανοητό σε τι εστιάζουμε κάθε φορά την προσοχή μας όταν χρησιμοποιούμε τους όρους αυτούς.

Είναι καταρχήν σαφές ότι η Μετάφραση και η Διερμηνεία συνιστούν μορφές διαμεσολαβητικής χρήσης της γλώσσας.

² Mediation στα Αγγλικά, médiation στα Γαλλικά, Sprachmittlung στα Γερμανικά και mediacion και mediazione στα Ισπανικά και Ιταλικά αντίστοιχα.

Ο όρος ‘διαμεσολάβηση’ και ο όρος ‘διαμεσολαβητής’ αναφέρονται όμως και σε άλλους τρόπους χρήσης της γλώσσας. Διαμεσολαβητής αποκαλείται αφενός ο γλωσσομαθής, ο οποίος αποτελεί ‘συνδετικό κρίκο’ μεταξύ ατόμων που δεν έχουν γνώση της γλώσσας του άλλου (λ.χ. ο κοινός γνωστός αλλοδαπών και Ελλήνων σε κοινή έξοδό τους). Διαμεσολαβητές αποκαλούνται αφετέρου και εκείνα τα άτομα τα οποία, έχοντας γνώση των κοινωνικών και πολιτισμικών ιδιαιτεροτήτων και των δύο πλευρών, επιδιώκουν να γφυκώσουν τις όποιες διαφορές αυτές, οι οποίες ενδεχομένως να δυσχέριαν την επικοινωνία (λ.χ. όταν ο διαμεσολαβητής ‘εξηγεί’ ότι η ερώτηση για την ηλικία μιας γυναίκας στο πλαίσιο καταγραφής των στοιχείων της από κρατικό φορέα ή υπηρεσία δεν συνιστά προσβολή). Εμείς θα αποκαλέσουμε ‘διαμεσολαβητές’ μόνο εκείνους τους γλωσσομαθείς οι οποίοι συνδράμουν την επικοινωνία προσφύγων/μεταναστών με αλλόγλωσσους, διότι ιδιαίτερα σε αυτήν την επικοινωνιακή περίσταση είναι ζωτικής σημασίας η ικανότητα διαμεσολάβησης μεταξύ τυχόν κοινωνικο-πολιτισμικών ιδιαιτεροτήτων ή/και ετεροτήτων.

Οι τρόποι εκφοράς νοημάτων σε άλλη γλώσσα από γλωσσομαθείς ή από διαμεσολαβητές, είναι μεν παραπλήσιοι με τους τρόπους της μετάφρασης και της διερμηνείας (κατά τη μεταφορά/απόδοση νοημάτων σε άλλη γλώσσα), διαφέρουν όμως σε συγκεκριμένα και πολύ βασικά σημεία, τα οποία θα προσπαθήσουμε να επισημάνουμε παρακάτω αναλυτικά, ώστε να φωτίσουμε τα μεταξύ τους διαφορετικά σημασιολογικά πεδία και τον εκάστοτε πραγματολογικό χώρο, εντός του οποίου χρησιμοποιούνται κάθε φορά οι όροι αυτοί.

Ως προς τη διαμεσολάβηση κατά την εκμάθηση ξένης γλώσσας στην Υποχρεωτική Εκπαίδευση, παρατηρούμε ότι στο Ενιαίο Πρόγραμμα Σπουδών για τις Ξένες Γλώσσες (ΕΠΣ-ΞΓ) αποδίδεται σημαντική θέση σε αυτήν τη δραστηριότητα και συγκεκριμένα στη ‘διαγλωσσική διαμεσολάβηση’, η οποία θεωρείται ότι υφίσταται «όταν λ.χ. ακούμε ένα Γαλλικό τραγούδι με μια φίλη που δεν καταλαβαίνει Γαλλικά και της λέμε σε τί αναφέρεται το τραγούδι ή της εξηγούμε σημεία που νομίζουμε πως θα τη συγκινήσουν»³.

Σε γενικές γραμμές, κατά το ΕΠΣ-ΞΓ, «οι ενέργειες της διαμεσολάβησης απαιτούν ο χρήστης της ξένης γλώσσας να είναι σε θέση να λειτουργήσει ως ‘ενδιάμεσος’ σε μια περίσταση επικοινωνίας και να εξηγήσει αυτά που άλλοι δεν καταλαβαίνουν γιατί δεν ξέρουν τη γλώσσα που χρησιμοποιείται ή δεν την ξέρουν τόσο καλά όσο απαιτείται για την περίσταση»⁴.

Επί πλέον, η διαμεσολαβητική ικανότητα κατά το ΕΠΣ-ΞΓ αφορά στην ικανότητα των μαθητών «να διαβάζουν ένα ή περισσότερα κείμενα σε μια γλώσσα, να αποκωδικοποιούν τις πληροφορίες τους, να επιλέγουν τα πληροφοριακά στοιχεία που απαιτούνται για την επίτευξη του επικοινωνιακού τους στόχου και τελικά να μεταφέρουν στη γλώσσα-στόχο τα μηνύματα με τρόπο κατάλληλο για την επικοινωνιακή περίσταση (με σκοπό δηλαδή να εξηγήσουν, να ενημερώσουν, να μεταδώσουν πληροφορίες). Έτσι, “διαμεσολαβώ” δεν σημαίνει ‘αναπαράγω’ σε μια γλώσσα ένα κείμενο γραμμένο/εκφωνημένο σε μια άλλη. Σημαίνει ‘κρίνω’, ‘επεξεργάζομαι’ και ‘ερμηνεύω’ νοήματα ενός κειμένου σε μια γλώσσα, ‘επιλέγω’ νοήματα που χρησιμεύουν για την επίτευξη του επικοινωνιακού στόχου και ‘μεταφέρω’ τελικά τις απαραίτητες πληροφορίες χρησιμοποιώντας την ξένη γλώσσα, με τρόπο κατάλληλο για τη συγκεκριμένη περίσταση επικοινωνίας»⁵. Στο σημείο αυτό εμείς θέλουμε

³ Παιδαγωγικό Ινστιτούτο (χ.χ.). *Ενιαίο Πρόγραμμα Σπουδών για τις Ξένες Γλώσσες*, σελ. 19.

⁴ Παιδαγωγικό Ινστιτούτο (χ.χ.). *Ενιαίο Πρόγραμμα Σπουδών για τις Ξένες Γλώσσες*, σελ. 19.

⁵ Παιδαγωγικό Ινστιτούτο (χ.χ.). *Ενιαίο Πρόγραμμα Σπουδών για τις Ξένες Γλώσσες*, σελ. 19-20.

να επισημάνουμε ότι η διαμεσολαβητική ικανότητα αφορά τόσο στην παραγωγή γραπτού, όσο και στην παραγωγή προφορικού λόγου.

Από τα ανωτέρω προκύπτει σαφώς, κατά την άποψή μας, ότι ο μαθητής/υποψήφιος πιστοποίησης γλωσσομάθειας δεν καλείται να μεταφράσει ή να διερμηνεύσει όταν έχει να αντιμετωπίσει ασκήσεις/δοκιμασίες διαμεσολάβησης. Η έννοια της διαμεσολάβησης μετατοπίζεται από το σημασιολογικό πεδίο που καταλαμβάνει στις βασικές παραδοχές όλων των μεταφρασεολογικών θεωριών: εκφορά ισοδύναμου και αντίστοιχου κειμένου, ώστε ισοδύναμος με τον πρωτότυπο επικοινωνιακός στόχος να επιτευχθεί στο πλαίσιο αντίστοιχου πραγματολογικού χώρου της γλώσσας-στόχου (Μπατσαλιά & Σελλά-Μάζη, 2010: 238-241)⁶. Επί πλέον, η διαμεσολαβητική χρήση της γλώσσας μετατρέπεται σε εργαλείο επίτευξης προσωπικού επικοινωνιακού σκοπού του χρήστη, ο οποίος επιλέγει εκείνο το νόημα ή εκείνη την πληροφορία που θα αποδώσει στη ξένη γλώσσα προκειμένου είτε να ενημερώσει τον συνομιλητή του, είτε να τον προτρέψει ή να τον αποτρέψει, να συμβουλέψει, να εντυπωσιάσει, να απειλήσει, να κολακέψει κ.ά.

Ο όρος ‘διαμεσολάβηση’, συνεπώς, όταν αναφέρεται σε επικοινωνιακές περιστάσεις όπου ένας γλωσσομαθής αποβλέπει στην επίτευξη δικού του επικοινωνιακού στόχου (προαναφέραμε το παράδειγμα όπου εξηγούμε σε φίλη αποσπάσματα ενός τραγουδιού που νομίζουμε πως θα τη συγκινήσουν) δεν αφορά ούτε τη δημιουργία ‘γέφυρας’ μεταξύ πρωτοτύπου και μεταφρασμένου λόγου, όπως και δεν αφορά ούτε τη δημιουργία ‘γέφυρας’ μεταξύ κοινωνικο-πολιτισμικών ετεροτήτων. Ακριβώς, όμως, αυτή η τελευταία δεξιοτέχνη είναι απολύτως απαραίτητη για την επίτευξη των επικοινωνιακών στόχων στη μεταξύ προσφύγων/μεταναστών επικοινωνία με εκπροσώπους κρατικών αρχών ή κοινωνικών δομών και φορέων.

2. Μεταναστευτικές και προσφυγικές ροές: άνθρωποι και αριθμοί

Η μαζική μετανάστευση προς την Ελλάδα, η οποία άρχισε τη δεκαετία του 1990 και συνεχίζεται μέχρι και σήμερα άλλαξε άρδην τα κοινωνικά καθώς και τα εκπαιδευτικά πράγματα στην Ελλάδα. Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ από την απογραφή του 2011, επί συνόλου 10.815.197 ατόμων, οι 911.929 δεν έχουν ελληνική υπηκοότητα (8,4% του συνόλου των απογραφέντων). Σύμφωνα με την απογραφή, 199.101 είναι πολίτες χωρών της Ε.Ε. (συμπεριλαμβανομένων πλέον της Βουλγαρίας και της Ρουμανίας), και 708.003 έχουν υπηκοότητα τρίτων χωρών. Το μεγαλύτερο ποσοστό (52,7%) των αλλοδαπών που διαμένουν στην Ελλάδα έχουν αλβανική υπηκοότητα, το 8,3% βουλγαρική, το 5,1% ρουμανική, το 3,7% πακιστανική, το 3% γεωργιανή, το 1,9% ουκρανική, το 1,7% αγγλική (Η.Β.), το 1,7%

⁶ Σημειωτέον δε ότι κατά τη δεκαετία του 2000 (Hatim (2001), ο όρος “mediation” στη μετάφραση συνδέθηκε με το εύρος και το βάθος της “επιτρεπόμενης διαμεσολάβησης” σε θέματα τόσο “μετάφρασης της ιδεολογίας” (the translation of ideology), όπου το βάρος πέφτει στο κοινωνιολογικό τύπου περιεχόμενο του κειμένου προς μετάφραση (λ.χ. θέματα φεμινισμού ή εθνικισμού) όσο και “ιδεολογίας της μετάφρασης” (the ideology of translation), όπου το βάρος πέφτει σε καθαρά μεταφρασεολογικού περιεχομένου ζητήματα, όπως η φυσικότητα του λόγου (fluency). Για τον Hatim (2001, 127 κ.ε.) η διαμεσολάβηση του μεταφραστή δύναται να είναι αφεραυτής “ιδεολογική”: από ιδεολογικής πλευράς, ο μεταφραστής διαμεσολαβεί ώστε να εκφράσει τον δικό του φεμινισμό ή εθνικισμό, λ.χ., ενώ από μεταφρασεολογικής πλευράς ο μεταφραστής διαμεσολαβεί ώστε να διατηρήσει τα ήθη της μεταφραστικής παράδοσης (δηλ. την παράδοση της μεταφραστικής πράξης: είδη μεταφραστικής προσέγγισης/ μεθοδολογίας κλπ).

Αυτή η “διπλής όψεως” σχηματοποίηση (ιδεολογίας και μετάφρασης) σε συνδυασμό με το εύρος της “παρεμβατικής” διαμεσολάβησης του μεταφραστή είναι έκδηλη σε κάθε είδους αξιολόγηση της μεταφραστικής πράξης.

κυπριακή, το 1,6% πολωνική, το 1,5% ρωσική, το 1,2%, ινδική, το 1,2%, μπαγκλαντεσιανή, το 1,2% γερμανική, το 1,1% αιγυπτιακή, το 1,1% μολδαβική, και το 1,1% φιλιπινέζικη.⁷ Ποσοστό 11,9% προέρχεται από άλλες χώρες ή είναι άτομα χωρίς υπηκοότητα ή με αδιευκρίνιστη υπηκοότητα (η τελευταία ομάδα αποτελείται από 4.825 είναι άτομα).

Οι μετανάστες που ζουν στην Ελλάδα έχουν διαφορετικές μητρικές γλώσσες. Σύμφωνα με τα στοιχεία του Υπουργείου Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων, κατά το σχολικό έτος 2010-11 καταμετρώνται τριάντα τρεις (33) διαφορετικές “μεγάλες” μητρικές γλώσσες, και άλλες οι οποίες δεν κατονομάζονται, εμφανιζόμενες στους σχετικούς πίνακες ως “λοιπές” ή “άγνωστες”.⁸ Οι τριάντα τρεις “μεγάλες” αναφερόμενες μητρικές γλώσσες είναι οι εξής (κατ' αλφαβητική σειρά): Αγγλική, Αιθιοπική, Αλβανική, Αραβική, Αρμενική, Βιετναμέζικη, Βουλγαρική, Γαλλική, Γερμανική, Δανέζικη, Εβραϊκή, Ινδονησιακή, Ισπανική, Ιταλική, Κινέζικη, Κουρδική, Νιγηριανή, Ουγγρική, Ολλανδική, Ουκρανική, Ουρντού, Περσική, Πολωνική, Πορτογαλική, Ρουμανική, Ρωσική, Σερβοκροατική, Σουηδική, Τουρκική, Τσεχική, Φιλιπινέζικη, Φιλανδική, Φλαμανδική, [10.865 μαθητές της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης μιλούν “λοιπές” γλώσσες]. Είναι σαφές ότι από τον κατάλογο αυτόν απουσιάζουν γλώσσες, ποικιλίες και διάλεκτοι τις οποίες θα ανέμενε κανείς να δει, σύμφωνα με τις χώρες προέλευσης των μεταναστών, όπως η Γεωργιανή, Χίντι, Μπεγκαλί, Παστού, Νταρί, Παντζαμπί, Σομαλικά, Σουαχίλι, Φαρσί και άλλες. Προφανώς οι ίδιοι οι ομιλητές συμπλήρωσαν την ονομασία της μητρικής τους γλώσσας, με τα γνωστά σε θέματα κοινωνιογλωσσολογίας ζητήματα που προκύπτουν όταν ζητηθεί από ομιλητές να δηλώσουν τη μητρική τους γλώσσα, μια έννοια ούτως ή άλλως “πολύσημη”, δεδομένου ότι καθορίζεται από διάφορους παράγοντες όπως η προέλευση, η ικανότητα, η λειτουργία, η στάση -ταύτιση ή μη- των ομιλητών έναντι αυτής κ.α. (Σελλά-Μάζη, 2016α). Από τις προαναφερθείσες γλώσσες και σε συνδυασμό με τα αριθμητικά στοιχεία των ανωτέρω απογραφέντων, η Αλβανική, Βουλγαρική, Ρουμανική, οι ομιλούμενες στο Πακιστάν Ουρντού, Παντζαμπί και Παστού και η Γεωργιανή θα πρέπει να συγκεντρώνουν τον μεγαλύτερο αριθμό ομιλητών (Σελλά-Μάζη, 2016b).

Η δε προσφυγική κρίση έφερε εκατοντάδες χιλιάδες πρόσφυγες στην Ελλάδα. Σύμφωνα με τα στοιχεία της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες από την 1η Ιανουαρίου μέχρι τις 16 Φεβρουαρίου 2016, 120.065 άνθρωποι έφθασαν δια θαλάσσης. Οι Σύριοι και οι Ιρακίνοι εξακολουθούν να αποτελούν την πλειονότητα των αφιχθέντων, ο δε αριθμός των Αφγανών συνεχώς αυξάνεται. Εξ αυτών, η Ελλάδα δέχθηκε 111.099 πρόσφυγες και μετανάστες. Τον Ιανουάριο του 2016, επί 67.415 ανθρώπων που έφθασαν στην Ελλάδα, το 44% ήταν άνδρες, το 22% γυναίκες και το 34% παιδιά⁹.

Η ελληνική κυβέρνηση, παρότι ορθά ίδρυσε ειδικό υπουργείο για τη Μεταναστευτική Πολιτική, δεν το έχει μέχρι σήμερα οργανώσει (με οργανόγραμμα, διευθύνσεις, τμήματα

⁷ Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛΣΤΑΤ), Απογραφή πληθυσμού 2011. Βλ. και Hellenic Statistical Authority Announcement of the demographic and social characteristics of the Resident Population of Greece according to the 2011 Population – Housing Census.

⁸ Στοιχεία του Υπουργείου Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων, έγγραφο “Αλλοδαποί μαθητές Δημοτικού (Γυμνασίου, Λυκείου) κατά ΥΠΑ, φύλο, μητρική γλώσσα, φορέα και είδος σχολείου 2010”. 2010, Παλινοστούντες και Αλλοδαποί Μαθητές κατά ΥΠΑ, Φύλο, Μητρική Γλώσσα και Φορέα (Δημοτικά) <http://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SED13/>. 2010, Παλινοστούντες και Αλλοδαποί Μαθητές κατά ΥΠΑ, Φύλο, Μητρική Γλώσσα, Φορέα και Είδος Σχολείου (Γυμνάσια) <http://www.statistics.gr/statistics/-/publication/SED22/>. 2010, Παλινοστούντες και Αλλοδαποί μαθητές κατά ΥΠΑ, Φύλο, Μητρική Γλώσσα, Φορέα και Είδος Σχολείου (Λύκεια) <http://www.statistics.gr/statistics/-/publication/SED24/>.

⁹ και <http://data.unhcr.org/mediterranean/country.php?id=83>

κλπ), ούτε το έχει στελεχώσει επαρκώς με το απαραίτητο προσωπικό για την υποδοχή των προσφύγων. Από τα ανωτέρω καθίσταται σαφές ότι υπάρχει πρόβλημα επικοινωνίας μεταξύ μεταναστών ή/και προσφύγων και ελληνικής διοίκησης. Επίσημες δομές κατάρτισης μεταφραστών και διερμηνέων ειδικών για τις ανάγκες των αλλοδαπών των εισερχομένων στην ελληνική επικράτεια στην πραγματικότητα δεν υφίστανται. Κατά περίπτωση μόνον διαπιστώνουμε προσπάθειες “κατάρτισης” ειδικών για τις ανάγκες των μεταναστών/προσφύγων μεταφραστών και διερμηνέων (οι όροι εναλλάσσονται χωρίς διάκριση), όπως αυτή του Ελληνικού Ερυθρού Σταυρού ο οποίος παρέχει δύο χρήσιμες εξειδικευμένες υπηρεσίες για τους πρόσφυγες και μετανάστες. Πρόκειται για την υπηρεσία Αποκατάστασης Οικογενειακών Δεσμών (Restoring Family Links), καθώς επίσης και τη μόνιμη τηλεφωνική γραμμή που προσφέρει πληροφορίες για την εξυπηρέτηση των προσφύγων, “με τη βοήθεια μεταφραστών σε δέκα ξένες γλώσσες”¹⁰. Η Αραβική (για τους Σύρους και τους Ιρακινούς) και η Φαρσί (για τους Αφγανούς) είναι οι γλώσσες που κυρίως χρησιμοποιούν οι “διαμεσολαβητές/μεταφραστές” (sic)¹¹, οι οποίοι, όμως, πρέπει να γνωρίζουν καλά και την ελληνική και την αγγλική γλώσσα, και επιπροσθέτως θα πρέπει να είναι εξοικειωμένοι με την ιατρική ορολογία.¹²

3. Διαμεσολαβητές και πρόσφυγες/μετανάστες

Με δεδομένη την πρόσφατη προσφυγική κρίση, αυξήθηκε ραγδαία η ανάγκη κάλυψης της επικοινωνίας μεταξύ προσφύγων/μεταναστών και κρατικών φορέων ή/και δομών υποστήριξης. Υπό αυτό το πρίσμα, η παρουσίαση πορισμάτων ερευνητικού προγράμματος του ΤΕΙ Ηπείρου για την Δικαστηριακή Διερμηνεία (DiDi) (Βλαχόπουλος κ.ά. 2015) αποκτά ενδιαφέρον, όπως και η εκ μέρους του Α. Ιωαννίδη επιχειρούμενη διάκριση μεταξύ δικαστηριακής και κοινοτικής διερμηνείας, η οποία συχνά ταυτίζεται με διερμηνεία που παρέχεται στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, ενώ αντλεί το σημασιολογικό της πεδίο από τον όρο «community work», που αναφέρεται στη «δραστηριότητα ενός προσώπου το οποίο ερασιτεχνικά και αμισθί παρείχε τις υπηρεσίες του στις κοινότητες των μεταναστών» (Ιωαννίδη, 2015: 1).

Ακόμα και σήμερα, δυστυχώς, διατηρείται το υφιστάμενο νομικό πλαίσιο (Πολίτης, 2008: 63-64), με βάση το οποίο κάθε μετάφραση δικηγόρου γίνεται δεκτή από τα δικαστήρια,

¹⁰ <http://www.news.gr/kosmos/evroph/article-wide/257275/metrontas-thn-prosfigikh-krish-oi-roes-prosfigon.html>

¹¹ <http://www.onmed.gr/yegeia-eidhseis/item/341230-oi-dyo-pio-xrisimes-ypiresies-gia-tous-prosfiges-apo-ton-elliniko-erythro-stavro>

¹² Έκπληξη, ει μη τι άλλο, προκαλεί η αναφορά στις ελάχιστες προϋποθέσεις γλωσσομάθειας για την πρόσληψη διερμηνέα Αραβικής ο οποίος θα συνδράμει τη ΜΚΟ “Γιατροί του Κόσμου”, μεταξύ άλλων, κατά την «λήψη ψυχοκοινωνικού ιστορικού» και θα ενημερώνει τον αλλοδαπό για «το ιστορικό του ή την έκθεση που συντάχθηκε για αυτόν»: Αραβικά σε επίπεδο μητρικής και Ελληνικά “τουλάχιστον σε επίπεδο Α1” (!) <http://mdmgreece.gr/anazitisi-anthropinou-dinamikou-gia-tis-kinites-monades-ton-gtk/>. Σε ανάλογη δε προκήρυξη του Ελληνικού Ερυθρού Σταυρού: “ο μεταφραστής, εκτός από την άριστη γνώση αραβικών, πρέπει να γνωρίζει πολύ καλά την αγγλική και ελληνική γλώσσα και να μπορεί να μεταφράσει ιατρική ορολογία”. *Δύο προσλήψεις από τον ΕΕΣ, για τις ανάγκες των προσφύγων, 30.1.2016*: <http://astraparis.gr/dio-proslipseis-apo-ton-ees-gia-tis-anages-ton-prosfigon/>. Προφανώς, όμως, όταν δεν καλύπτονται οι μάλλον αυξημένων απαιτήσεων προκηρύξεις αυτές, ως “μεταφραστές” χρησιμοποιούνται ακόμη και έφηβοι “παλαιότεροι” πρόσφυγες στην Ελλάδα οι οποίοι έμαθαν τη γλώσσα κατά τον χρόνο παραμονής τους στην Ελλάδα. *Τον προσέλαβαν ως μεταφραστή Φαρσί στη Μυτιλήνη αλλά η ALPHA Bank διαφωνεί...2.1.2016*: <http://www.lesvosnews.net/articles/news-categories/koinonia/ton-proselavan-os-metafraستي-farsi-i-mytilini-alla-i-alpha-bank>

ενώ δεν πιστοποιείται ούτε ελέγχεται η γλωσσομάθειά του. Κατά δε την ακροαματική διαδικασία, ο δικαστής «επιλέγει κατά συνείδηση» (Πολίτης, 2008: 63) τον πραγματογνώμονα-μεταφραστή, του οποίου επίσης τα τυπικά και ουσιαστικά προσόντα δεν προσδιορίζονται σε κανένα ρυθμιστικού χαρακτήρα έγγραφο.

Ως προς την επισκόπηση της διεθνούς και ελληνικής βιβλιογραφικής έρευνας σχετικά με τη Μετάφραση και τη Διερμηνεία για δημόσιες υπηρεσίες στην Ελλάδα, παραπέμπουμε στο σχετικό κεφάλαιο της Φ. Αποστόλου (2015: 22-31), αν και θα μπορούσαν να υπάρχουν αναφορές και σε άλλους αξιόλογους Έλληνες ερευνητές.

Ως προς την διάκριση μεταξύ διαμεσολαβητών και διερμηνέων, ήδη το 2012 παρατηρήσαμε¹³ ότι κρατικοί φορείς ενώ αναφέρονται ρητά στην παροχή υπηρεσιών διερμηνείας και μετάφρασης, προβαίνουν στην συγκρότηση «Μητρώου Διερμηνέων και Διαμεσολαβητών», παραγνωρίζοντας την προηγουμένως εκτεθείσα ουσιώδη διαφορά μεταξύ μετάφρασης/ διερμηνείας και διαμεσολάβησης.

Συγκεκριμένα, με βάση τον Ν.3907/2011 (ΦΕΚ 7 τ.Α') ιδρύονται η Υπηρεσία Ασύλου και η Υπηρεσία Πρώτης Υποδοχής (sic!), οι οποίες υπάγονται στο Υπουργείο Δημόσιας Τάξης στο πλαίσιο της προσαρμογής της ελληνικής νομοθεσίας προς τις διατάξεις της Οδηγίας 2008/115/ΕΚ «σχετικά με τους κοινούς κανόνες και διαδικασίες στα κράτη μέλη για την επιστροφή των παρανόμως διαμενόντων υπηκόων τρίτων χωρών».

Η Υπηρεσία Πρώτης Υποδοχής εκδίδει τον Οκτώβριο του 2012 την με αριθμ. πρωτ. 15.1/1292/9-10-12 απόφαση, σύμφωνα με την οποία συγκροτείται «μητρώο διερμηνέων και διαμεσολαβητών για την παροχή διερμηνείας ή και μετάφρασης στα Κέντρα ή Μονάδες Πρώτης Υποδοχής.»¹⁴ Ακολούθως, στις 5.11.2012, η Υπηρεσία Πρώτης Υποδοχής προβαίνει σε πρόσκληση εκδήλωσης ενδιαφέροντος για εγγραφή στο μητρώο αυτό.¹⁵

Η αίτηση, την οποία πρέπει να συμπληρώσουν οι ενδιαφερόμενοι, περιλαμβάνει την καταγραφή των προσωπικών στοιχείων των ενδιαφερομένων και την συμπλήρωση του ακόλουθου πίνακα:

Πίνακας 1: Γ. ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΓΓΡΑΦΗ [Καταγράψτε την ονομασία του τίτλου σπουδών σας (στήλη β.), αυτόν που αντιστοιχεί στην αιτιολογία (στήλη α.)

α. Αιτιολογία	β. Ονομασία τίτλου
1. Για τη γνώση της Ελληνικής Γλώσσας	
2. Για τη γνώση της μητρικής γλώσσας	
3. Για το καθεστώς παραμονής στην Ελλάδα (μόνο για αλλοδαπούς)	

Πηγή: Διαύγεια, ΑΔΑ: Β4281-ΠΨΞ

Καθώς προφανώς δεν υπάρχουν επαγγελματίες διερμηνείς και μεταφραστές για πολλές γλώσσες που ομιλούν οι αιτούντες άσυλο πρόσφυγες/μετανάστες, συγκροτούνται φορείς που δραστηριοποιούνται στον συγκεκριμένο αυτό χώρο και οι οποίοι φορείς αναζητούν μέσω σχετικής ανάρτησης στις ιστοσελίδες τους άτομα, τα οποία θα καταρτίσουν προκειμένου να

¹³ Τα κατωτέρω παραδείγματα παρουσιάσαμε στην 4^η Συνάντηση Μεταφρασεολόγων, Θεσσαλονίκη, 23-25 Μαΐου 2013, σε ανακοίνωσή μας με τίτλο «Μεταφραστικές δεξιότητες και διαμεσολαβητική χρήση της γλώσσας» http://www.frl.auth.gr/files/programma_synantisis_metafrasi_4.pdf

¹⁴ Βλ. ανάρτηση στον ιστότοπο Διαύγεια: ΑΔΑ: Β4391-ΓΗΕ, ημερομηνία πρόσβασης: 16.5.2013.

¹⁵ Βλ. ανάρτηση στον ιστότοπο Διαύγεια: ΑΔΑ: Β4281-ΠΨΞ, ημερομηνία πρόσβασης: 16.5.2013.

αναλάβουν αυτήν την παροχή υπηρεσιών. Ενδιαφέρον έχει ότι οι φορείς αυτοί εμφανίζονται ως εάν έχουν την απαιτούμενη κατάρτιση για την εκπαίδευση διερμηνέων.

Ενδεικτικά παραθέτουμε δύο σχετικές αναρτήσεις:

Ζητούνται άτομα που να γνωρίζουν πολύ καλά Ελληνικά και μια από τις παρακάτω γλώσσες [αναφέρονται οι γλώσσες]. Οι ενδιαφερόμενοι θα παρακολουθήσουν 10ήμερο σεμινάριο εκπαίδευσης διερμηνέων και εφόσον επιτύχουν στις εξετάσεις ενδέχεται να προσληθθούν ως διερμηνείς.

Η ΜΚΟ [αναφέρεται ονομασία], ειδικευμένη στην εκπαίδευση διερμηνέων, ζητά άτομα με πολύ καλή γνώση Ελληνικών και μια από τις παρακάτω γλώσσες [αναφέρονται οι γλώσσες] για ενδεχόμενη εργασία στην Οργάνωση.

Βέβαια, μετά από σχετική έρευνα διαπιστώσαμε ότι υπάρχει χρηματοδότηση των φορέων που αναλαμβάνουν την παροχή «εξειδικευμένων υπηρεσιών διερμηνείας στις συνεντεύξεις ασύλου». Ενδεικτικά αναφέρουμε την επιχορήγηση μιας ΜΚΟ με 299.318,37 € για το χρονικό διάστημα από 1/7/2012 έως και 30/4/2013, προκειμένου να «επωφεληθούν 2.500 άτομα από υπηρεσίες διερμηνείας στις συνεντεύξεις ασύλου (19 γλώσσες) σε 12 Αστυνομικές Διευθύνσεις και Υποδιευθύνσεις εκτός Αττικής».¹⁶

Ανεξάρτητα όμως από την τοποθέτησή μας ως προς τα ζητήματα ασύλου, της χρηματοδότησης των ΜΚΟ ή και της πιστοποίησης όσων εμπλέκονται στην ‘εκπαίδευση/κατάρτιση’ γλωσσομαθών προκειμένου αυτοί να αποκτήσουν τα ενδεδειγμένα εφόδια για την παροχή υπηρεσιών μετάφρασης και διερμηνείας και μάλιστα εντός 10-ημέρου, παρατηρούμε ότι οι εκάστοτε γλωσσομαθείς, προκειμένου να συνδράμουν τις κρατικές αρχές κατά τις συνεντεύξεις μεταναστών και προσφύγων, αφενός έχουν την υποχρέωση να μεταφράσουν τις ερωτήσεις και τις απαντήσεις των εμπλεκόμενων μερών, αφετέρου δε να προβαίνουν και σε ‘διαπολιτισμική’ διαμεσολάβηση, εξηγώντας πολιτισμικές ιδιαιτερότητες που ενδέχεται να δυσχεραίνουν την επικοινωνία. Έτσι, λ.χ. πρέπει να εξηγήσουν στον αστυνομικό ότι ο αιτών άσυλο δεν απαντά την ερώτηση για την ηλικία της μητέρας του, όχι επειδή περιφρονεί τον συγκεκριμένο αστυνομικό, αλλά διότι θεωρεί την παροχή αυτής της πληροφορίας σε έναν ξένο άνδρα ασέβεια προς την μητέρα του. Στον δε αλλοδαπό θα πρέπει να εξηγήσουν ότι η ερώτηση αυτή δεν είναι απόπειρα προσβολής του, αλλά συμπεριλαμβάνεται στα καθήκοντα του αστυνομικού και ότι η απάντηση θα οδηγήσει ενδεχομένως στην αποδοχή του αιτήματος για χορήγηση ασύλου.

Με βάση τα ανωτέρω, διαπιστώνουμε ότι η αποκαλούμενη ‘διερμηνεία με μετανάστες, πρόσφυγες και αιτούντες άσυλο’ συνιστά ένα είδος διαμεσολαβητικής χρήσης της γλώσσας, καθώς πράγματι επιτελείται μεταφορά νοημάτων σε άλλη γλώσσα, προκειμένου να επιτευχθεί ο επικοινωνιακός στόχος του εκφέροντα τον πρωτότυπο λόγο. Έτσι, δικαίως αυτή η χρήση της γλώσσας μπορεί να θεωρηθεί ως ένα είδος διαμεσολάβησης.¹⁷ Όμως, κατά την άποψή μας, μόνο πιστοποιημένοι φορείς θα πρέπει να εμπλέκονται στην κατάρτιση των γλωσσομαθών σε θέματα διαμεσολάβησης. Η δε πιστοποίηση των φορέων κατάρτισης γλωσσομαθών θεωρούμε ότι πρέπει να ανατεθεί σε επιτροπή η οποία θα στελεχωθεί από

¹⁶ Βλ. Ανάρτηση στον ιστότοπο Διαύγεια: ΑΔΑ: Β4Ω9Θ-6ΨΖ, ημερομηνία πρόσβασης: 16.5.2013

¹⁷ Σημειωτέον ότι την έννοια του “διαμεσολαβητή” την χρησιμοποιούν εσχάτως για την κάλυψη των σχετικών με τους πρόσφυγες αναγκών εξισώνοντάς την όμως με την έννοια του “διερμηνέα”. “Τις ακόλουθες θέσεις για τους Ξενώνες φιλοξενίας Ασυνοδευτών Ανηλίκων Μεταναστών/Προσφύγων Θεσσαλονίκης και Σερρών: (...) Διαπολιτισμικών Μεσολαβητών ή Διερμηνέων (Αραβικών και Φαρσί). Θέσεις εργασίας για τους Ξενώνες φιλοξενίας Ασυνοδευτών Ανηλίκων Μεταναστών/Προσφύγων, 4. 2016. <http://xenesglosses.eu/2016/04/theseis-ergasias-gia-tous-xenones-filo/>

ειδικούς επιστήμονες με εμπειρία στην εκπαίδευση μεταφραστών και διερμηνέων καθώς και την ανάπτυξη των διαμεσολαβητικών δεξιοτήτων. Το θέμα είναι σοβαρό και θα έπρεπε να κινητοποιηθούν οι κατάλληλοι κρατικοί φορείς.¹⁸

Βέβαια, υπάρχουν και μη κρατικοί φορείς, οι οποίοι φαίνεται να έχουν (πλέον;) επίγνωση των ιδιαίτερων απαιτήσεων αυτού του είδους επικοινωνιακών περιστάσεων. Ενδεικτικά αναφέρουμε την από 21.3.2016 ανάρτηση της Μη Κυβερνητικής Φιλανθρωπικής Οργάνωσης «Κάριτας Ελλάς», με την οποία προκηρύσσεται η πλήρωση της θέσεως «Διερμηνέα / Μεταφραστή / Πολιτισμικού Μεσολαβητή».¹⁹

Συμπεράσματα

Συνοψίζοντας και με βάση την έμφαση που αποδίδουμε στη διερεύνηση της σπουδαιότητας και του κεντρικού ρόλου παραμέτρων των πράξεων λόγου, όπως μήνυμα, νόημα και επικοινωνιακός σκοπός, συνθήκες, τρόποι και συμβάσεις κωδικοποίησης και αποκωδικοποίησης, καθώς και γλωσσικές συμβάσεις που αφορούν υφολογικά και πραγματολογικά δεδομένα που διαφοροποιούνται ανάλογα με το είδος κειμένου και την επικοινωνιακή κατάσταση, παρατηρούμε τα ακόλουθα:

1. Η ανεπίσημη, καθημερινή διαγλωσσική συναλλαγή συνίσταται στην απόδοση νοημάτων και πληροφοριών σε άλλη γλώσσα για προσωπικές επικοινωνιακές ανάγκες. Αυτή η χρήση της γλώσσας διδάσκεται, αξιολογείται και πιστοποιείται στο πλαίσιο της ξενόγλωσσης εκπαίδευσης.
2. Οι συμβάλλοντες στη συνεννόηση προσφύγων/μεταναστών με υπηρεσίες της χώρας καταγραφής ή/και υποδοχής να μην προβαίνουν και αυτοί σε γραπτή ή/και προφορική απόδοση/μεταφορά νοημάτων που εκφράστηκαν σε άλλη γλώσσα, αλλά οφείλουν να συνειδητοποιούν την επισημότητα της συγκεκριμένης συνθήκης επικοινωνίας και των επιπτώσεων που η διαγλωσσική τους δράση τους έχει τόσο ως προς το μέλλον των μεταναστών/προσφύγων, όσο και ως προς τις αρχές και κοινωνικές δομές του κράτους καταγραφής ή/και υποδοχής.
3. Το προφίλ των γλωσσομαθών που μετέχουν στην ανωτέρω διαγλωσσική διάδραση απαιτεί όχι μόνον τις ειδικές δεξιότητες ενός μεταφραστή ή/και διερμηνέα, αλλά και την ενεργό διαπολιτισμική διαμεσολάβηση εκ μέρους τους, καθώς οφείλουν να κοινωνήσουν τον επικοινωνιακό σκοπό του ενός μέρους στο άλλο, επεξηγώντας το πολιτισμικό υπόβαθρο στο οποίο στηρίζεται ο σκοπός αυτός.
4. Η μετάφραση και η διερμηνεία, όμως, είναι εκείνες οι διαμεσολαβητικές δραστηριότητες των οποίων ο επικοινωνιακός σκοπός είναι απόλυτα και άρρηκτα συνδεδεμένος με τον πρωτότυπο λόγο, ενώ παράλληλα απαιτούν την ανάπτυξη συγκεκριμένων δεξιοτήτων, οι οποίες δεν αποκτώνται αυτόματα και αυτονόητα κατά την εκμάθηση μιας ξένης ή/και δεύτερης γλώσσας (Μπατσαλιά, 2010: 69-76).²⁰

¹⁸ Μόλις το 2016, η Πανελλήνια Ένωση Μεταφραστών αναπτύσσει σχετικό προβληματισμό και διοργάνωσε στις 14.5.2016 στη Θεσσαλονίκη συζήτηση με θέμα «Η γλώσσα της προσφυγιάς» «Η γλώσσα της προσφυγιάς» - Πανελλήνια Ένωση Μεταφραστών

¹⁹ <http://career.duth.gr/portal/?q=node/21035#.V0tKXSajVM>

²⁰ Επιπρόσθετα, στο κείμενο συμπερασμάτων του Συνεδρίου για «Το μέλλον των γλωσσικών επαγγελματιών» που εξέδωσε στις 8.11.2014 το Γραφείο Αθηνών της Γενικής Διεύθυνσης Μετάφρασης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, στην ενότητα «Μετάφραση και διερμηνεία για μετανάστες», τονίζεται η ανάγκη συντονισμένης

5. Εσχάτως, με τη μαζική εισροή μεταναστών και προσφύγων, αναπτύσσεται, και στην ελληνική πραγματικότητα, μια νέα “γλωσσοπολιτισμική” δραστηριότητα η οποία δεν αποτελεί ούτε “μετάφραση” ούτε “διερμηνεία”, ούτε “διαμεσολάβηση” με την έννοια του όρου στο πλαίσιο είτε της εκμάθησης ξένης γλώσσας είτε της μεταφρασεολογίας. Η δραστηριότητα αυτή, η οποία γεννήθηκε προκειμένου να εξυπηρετήσει τις ποικίλες ανάγκες των νεοεισερχομένων μεταναστών ή προσφύγων σε ένα κράτος, στην ουσία συνιστά ένα διαφορετικό από τα γνωστά είδη “διερμηνείας”: συνιστά ένα είδος “διερμηνείας ως διάδρασης” (Wadensjö, 1998) το οποίο εφαρμόζεται σε καταστάσεις “διερμηνείας διαλόγου”.
6. Η διαλογική αυτή διερμηνεία διαφέρει από τη γνωστή διερμηνεία συνεδρίων ή άλλη, συνιστά ένα περίπλοκο είδος επικοινωνίας που διαδραματίζεται κατά την περίπτωση μιας κατά πρόσωπο διάδρασης (face to face interaction), και χαρακτηρίζεται από ιδιαίτερες στρατηγικές επικοινωνίας, ιδιαίτερες επιτελεστικές πράξεις, πάμπολλες επικοινωνιακές δυσχέρειες και πιθανές παρανοήσεις καθώς και σκοπέλους υπονοημάτων (Wadensjö, 1998: 61 κ.ε., 81 κ.ε., 197 κ.ε.).
7. Αυτός ο διερμηνέας-διαμεσολαβητής, ορατός αυτή τη φορά στη σκηνή, συμπρωταγωνιστής συγκεκριμένων κοινωνικών γεγονότων ή περιστάσεων, και όχι “αόρατος” όπως στις συνήθεις συνθήκες διερμηνείας, οφείλει αφενός να κατασκευάσει γέφυρες προκειμένου να φέρει κοντά τους άλλους δύο συμπρωταγωνιστές του, και αφετέρου, σεβόμενος τις ετερότητές τους, να τις διακοινωνήσει προκειμένου να κατανοήσει ο ένας τη διαφορετικότητα του άλλου, και αυτό τηρώντας μια ενδιάμεση στάση μεταξύ ουδετερότητας και συμμετοχής (Wadensjö, 1998: 239).

Συμπερασματικά: ως μεταφρασεολόγοι θεωρούμε ότι διαμεσολαβητική χρήση της γλώσσας υφίσταται όταν το πρωτότυπο νόημα εκφέρεται σε άλλη γλώσσα προκειμένου αυτό το πρωτότυπο μήνυμα να επιτελέσει εντός του πραγματολογικού χώρου της γλώσσας-στόχου τον επικοινωνιακό του σκοπό.

Θα πρέπει η ελληνική πραγματικότητα, δημόσια ή ιδιωτική, να διακρίνει μεταξύ μετάφρασης, διερμηνείας και διαμεσολάβησης στην περίπτωση της χρήσης των τριών αυτών δραστηριοτήτων για την κάλυψη των επικοινωνιακών αναγκών των μεταναστών και των προσφύγων. Τα διάφορα είδη διαμεσολάβησης θα πρέπει επίσης να διαφοροποιηθούν και να συνειδητοποιήσουμε τί ακριβώς αναζητούμε όταν μιλάμε για “διερμηνεία για μετανάστες/πρόσφυγες” ή για “πολιτισμικό (δια)μεσολαβητή”, ή για “(δια)γλωσσικό μεσολαβητή”, ή για “πολιτισμικό διερμηνέα” ή για “κοινοτικό διερμηνέα (μιας ανθρώπινης κοινότητας)”.²¹ Η οριοθέτηση των εννοιών και των χαρακτηριστικών αυτών αλλά και των δεξιοτήτων που πρέπει να διαθέτουν οι άνθρωποι που θα καταρτισθούν βάσει αυτών των εννοιών είναι πρωτεύουσας προτεραιότητας προκειμένου να εξυπηρετήσουμε με εγγυημένη ποιότητα και αποτελεσματικότητα τους αλλόγλωσσους μετανάστες και πρόσφυγες. Απαραίτητη όμως προϋπόθεση για την επιτυχή επικοινωνία μεταξύ μεταναστών/προσφύγων και δημοσίων αρχών είναι η κατάρτιση από το ελληνικό κράτος ειδικών επαγγελματιών και

δράσης για την εξασφάλιση του επαγγελματισμού, αξιολόγησης, πιστοποίησης αλλά και της προστασίας των “διερμηνέων” στον χώρο αυτό (όπου) “η διερμηνεία πρέπει να καταστεί διαμεσολάβηση”. Μόνον που η τελευταία αυτή φράση μάλλον συσκοτίζει παρά αποσαφηνίζει τα πράγματα... <http://ec.europa.eu/greece/pdf/20141108-conclusions-final-file-1.pdf>

²¹ Για την πληρέστερη συζήτηση της σύγχυσης των όρων και των λειτουργιών των αντίστοιχων επαγγελματιών, βλ. Αποστόλου, 2015: 42-75.

όχι η προσφυγή στην εθελοντική προσφορά, όπως το ίδιο το κράτος θεσπίζει²², ή η ανάληψη αυτής από την ιδιωτική πρωτοβουλία.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αποστόλου, Φ. (2015). *Η μετάφραση και η διερμηνεία για δημόσιες υπηρεσίες στην Ελλάδα*. Αθήνα, Ελληνικά Ακαδημαϊκά Ηλεκτρονικά Συγγράμματα και Βοηθήματα.
- Βλαχόπουλος, Στ., Τάγκας, Π., Γκόγκας, Θ., Δογορίτη, Ε. & Βυζάς, Θ. (2015). Αλλοδαποί ενώπιον της Θέμιδος: δικαστηριακή διερμηνεία στην Ελλάδα. Στο 4^η Συνάντηση Ελλήνων Μεταφρασεολόγων. *Η Μεταφρασεολογική Έρευνα και η Μεταφραστική Πρακτική στον Ελληνόφωνο Χώρο*. 23-25.5.2013. Θεσσαλονίκη, Α.Π.Θ. Ανακτήθηκε 29.5.2016 από http://www.frl.auth.gr/sites/4th_trad_congress/speakers.php
- Ιωαννίδης, Α. (2015). Η δικαστική διερμηνεία στην ελληνική πραγματικότητα. Στο 4^η Συνάντηση Ελλήνων Μεταφρασεολόγων. *Η Μεταφρασεολογική Έρευνα και η Μεταφραστική Πρακτική στον Ελληνόφωνο Χώρο*. 23-25.5.2013. Θεσσαλονίκη, Α.Π.Θ. Ανακτήθηκε 29.5.2016 από http://www.frl.auth.gr/sites/4th_trad_congress/speakers.php
- Μπατσαλιά, Φ. (2010). Γλωσσομάθεια και μεταφραστικές δεξιότητες. Στο Φρ. Μπατσαλιά, Μ. Σιδηροπούλου & Αν. Αντωνοπούλου (επιμ.) *Οι μεταφραστικές σπουδές σήμερα. Πρακτικά Ημερίδας* (σσ. 69-76). Αθήνα: Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Διαπανεπιστημιακό-Διατμηματικό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών.
- Μπατσαλιά, Φρ. & Σελλά-Μάζη, Ε. (2010). *Γλωσσολογική Προσέγγιση στη Θεωρία και τη Διδακτική της Μετάφρασης*. Δεύτερη βελτιωμένη έκδοση, Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.
- Παιδαγωγικό Ινστιτούτο (χ.χ.). *Ενιαίο Πρόγραμμα Σπουδών για τις Ξένες Γλώσσες*.
- Πολίτης, Μ. (2008). Το νομικό πλαίσιο της μετάφρασης ενώπιον των ελληνικών αρχών. Στο ΕΝΟΠΟΤΕΜ (Εργαστήριο Νομικής, Οικονομικής, Πολιτικής και Τεχνικής Μετάφρασης) *Η Μετάφραση και η Διερμηνεία στον ευρύτερο δημόσιο τομέα. Πρακτικά Ημερίδας* (σσ. 58-64). Κέρκυρα, Ιόνιο Πανεπιστήμιο.
- Σελλά-Μάζη, Ε. (2016a). *Διγλωσσία, εθνική ταυτότητα και μειονοτικές γλώσσες*. Αθήνα: Λειμών.
- Σελλά-Μάζη, Ε. (2016b). Η Διγλωσσία στην Ελλάδα. Στο Ε. Σκούρτου (επιμ.) *Διγλωσσία και διδασκαλία της Ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας*. Κάλυπος. Ηλεκτρονικό βιβλίο: 15523 (υπό έκδοση).
- Συμβούλιο για την Πολιτιστική Συνεργασία, Επιτροπή Παιδείας, Τμήμα Σύγχρονων Γλωσσών (2001). *Κοινό Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Αναφοράς για τη γλώσσα: εκμάθηση, διδασκαλία, αξιολόγηση*, Στρασβούργο.
- Hatim, B. (2001). *Teaching and Researching Translation*. Pearson, Harlow.
- Prunk, E. (2007). *Entwicklungslinien der Translationswissenschaft*. Tübingen: Frank & Timme
- Wadensjö, C. (1998). *Interpreting as Interaction*. London & New York: Longman.

²² Εθνική Στρατηγική για την έναρξη των πολιτών τρίτων χωρών, 23 Απριλίου 2014: 63, http://www.yypes.gr/UserFiles/f0ff9297-f516-40ff-a70e-eca84e2ec9b9/ethniki_stratigiki.pdf

Ιστοσελίδες (τελευταία ημερομηνία πρόσβασης 15/06/2016)

- Αστραπάρης (2016) Δύο προσλήψεις από τον ΕΕΣ, για τις ανάγκες των προσφύγων, 30.1.2016
διαθέσιμο στο: <http://astraparis.gr/dio-proslipseis-apo-ton-ees-gia-tis-anages-ton-prosfigon/>
- Διαύγεια: ΑΔΑ: Β4Ω9Θ-6ΨΖ, διαθέσιμο στο
<https://diavgeia.gov.gr/decision/view/%CE%924%CE%A99%CE%98-6%CE%A8%CE%96>
- Διαύγεια: ΑΔΑ: Β4281-ΠΨΞ, διαθέσιμο στο <https://diavgeia.gov.gr/doc/B4281-ΠΨΞ>.
- Διαύγεια: ΑΔΑ: Β439Ι-ΓΗΕ, διαθέσιμο στο http://career-office.uoa.gr/downloads/diavgeia_diamesolavites.pdf.
- Εθνική Στρατηγική για την ένταξη των πολιτών τρίτων χωρών, 23 Απριλίου 2014: 63,
http://www.ypes.gr/UserFiles/f0ff9297-f516-40ff-a70e-eca84e2ec9b9/ethniki_stratigiki.pdf
- ΕΛΣΤΑΤ (2010) Παλιννοστούντες και Αλλοδαποί Μαθητές κατά ΥΠΑ, Φύλο, Μητρική Γλώσσα και Φορέα (Δημοτικά), διαθέσιμο στο <http://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SED13/>.
- ΕΛΣΤΑΤ (2010) Παλιννοστούντες και Αλλοδαποί Μαθητές κατά ΥΠΑ, Φύλο, Μητρική Γλώσσα, Φορέα και Είδος Σχολείου (Γυμνάσια), διαθέσιμο στο <http://www.statistics.gr/statistics/-/publication/SED22/>.
- ΕΛΣΤΑΤ (2010) Παλιννοστούντες και Αλλοδαποί μαθητές κατά ΥΠΑ, Φύλο, Μητρική Γλώσσα, Φορέα και Είδος Σχολείου (Λύκεια)_διαθέσιμο στο <http://www.statistics.gr/statistics/-/publication/SED24/>.
- Μπατσαλιά, Φρ. & Σελλά, Ε. (2013) Μεταφραστικές δεξιότητες και διαμεσολαβητική χρήση της γλώσσας, διαθέσιμο στο http://www.frl.auth.gr/files/programma_synantisis_metafrasi_4.pdf
- Πανελλήνια Ένωση Μεταφραστών. “Η γλώσσα της προσφυγιάς” διαθέσιμο στο
<http://www.pem.gr/%CE%B7-%CE%B3%CE%BB%CF%8E%CF%83%CF%83%CE%B1-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CF%80%CF%81%CE%BF%CF%83%CF%86%CF%85%CE%B3%CE%B9%CE%AC%CF%82-%CF%83%CF%84%CF%81%CE%BF%CE%B3%CE%B3%CF%85%CE%BB%CE%AE-%CF%84/>
- Lesvosnews (2016) Τον προσέλαβαν ως μεταφραστή Φαρσί στη Μυτιλήνη αλλά η ALPHA Bank διαφωνεί..., 2.1.2016 διαθέσιμο στο: <http://www.lesvosnews.net/articles/news-categories/koinonia/ton-proselavan-os-metafrasti-farsi-i-mytilini-alla-i-alpha-bank>
<http://ec.europa.eu/greece/pdf/20141108-conclusions-final-file-1.pdf>
<http://career.duth.gr/portal/?q=node/21035#.V0tKXSajVM>
<http://www.onmed.gr/ygeia-eidhseis/item/341230-oi-dyo-pio-xrisimes-ypiresies-gia-tous-prosfiges-apo-ton-elliniko-erythro-stavro>
<http://www.news.gr/kosmos/evroph/article-wide/257275/metrontas-thn-prosfigikh-krish-oi-roes-prosfygon.html>
<http://data.unhcr.org/mediterranean/country.php?id=83>